MERIPELASTUSSEURA
SJÖRÄDDNINGSSÄLLSKAPET

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

21.11.2018

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta

Asia: HE 197/2018 vp

ASIANTUNTIJALAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ VESILIIKENNELAIKSI JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Suomen Meripelastusseura (SMPS) kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto ja tulla kuulluksi hallituksen esityksestä vesiliikennelaiksi ja haluaa tuoda lausunnossaan esille seuraavaa.

Yleisesti hallituksen esityksestä

Meripelastusseura pitää lakiesitystä hyvänä ja uskoo sen palvelevan tavoitettaan vesiliikenteen sääntelyn ajanmukaistamisessa, ja vesiliikenteen turvallisuuden ja vastuullisen veneilyn lisäämisessä.

On kansalaisen kannalta hyvä asia, että vesiliikenteen liikenne- ja pelisäännöt on koottu yhteen helpommin käytettäviksi. Keskeistä lakiuudistuksen turvallisuustavoitteiden saavuttamiseksi on kuitenkin lisätä kansalaisten tietoisuutta ja kyetä viestimään entistä tehokkaammin, mitä sääntöjä vesillä liikkuessa tulee noudattaa.

Veneilyturvallisuuden kannalta on lisäksi erittäin hyvä asia, että uuteen lakiin on saatu pitkän työstämisen jälkeen vihdoinkin myös huviveneen päällikköä koskeva sääntely, sekä vesikulkuneuvojen varusteita ja niiden käyttöä koskevat tarkennetut vaatimukset. Meripelastusseura kiinnittää huomiota kuitenkin erityisesti kelluntavälineitä koskeviin vaatimuksiin ja esittää niihin tiukennuksia.

Uudistuksessa ehdotetaan, että kaikista vuokraveneitä koskevista katsastus- ja varustevaatimuksista luovuttaisiin ja miehittämättöminä vuokrattuja veneitä koskisi yleinen huviveneitä koskeva sääntely. Vuokraveneitä olisivat jatkossa vain miehitettynä vuokrattavat vuokraveneet. Meripelastusseura on huolissaan vuokravenetoiminnan sääntelyn voimakkaasta keventämisestä ja pelkää sen johtavan lisääntyneisiin vaaratilanteisiin vesillä, lakiesityksen sisältämistä tarkennuksista ja varotoimenpiteistä huolimatta.

SUH (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto) on esittänyt lainvalmistelun yhteydessä, että vesiliikennelain uudistuksen myötä myös Suomessa selvitetään kansallisen vesiturvallisuusohjelman perustamisen edellytykset, jotta näin voitaisiin turvata vesiturvallisuustyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytykset, varmistaa järjestöjen ja viranomaisten yhteistoiminnalle pysyvät rakenteet sekä kehittää tietoon perustuvaa ennaltaehkäisevää vesiturvallisuustyötä. Meripelastusseura tukee lämpimästi tätä esitystä ja haluaa omalta osaltaan olla edistämässä tavoitetta, että yksikään ei hukkuisi vesillä.

Kalliolinnantie 4, FIN-00140 Helsinki, Finland • Puh. 020 741 6030 • Faksi 020 741 6040
www.meripelastus.fi • smps.toimisto@meripelastus.fi
Nordea 240118-70780 • Sampo 800019-221533
Vapaaehtoisten meri- ja järvipelastusyhdistysten keskusjärjestö
Perustettu 1897 • Y-tunnus 0202217-4

Yksityiskohtaiset kommentit

5 § Vesikulkuneuvon käyttämistä koskevat yleiset velvollisuudet

Vesikulkuneuvon käyttäjän on noudatettava olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta ja varovaisuutta ja toimittava siten, ettei hän ilman pakottavaa syytä vaikeuta tai häiritse muiden liikkumista vesillä eikä aiheuta vaaraa tai vahinkoa muille taikka vaaraa tai merkittävää tai tarpeetonta haittaa tai häiriötä luonnolle tai muulle ympäristölle, kalastukselle, yleiselle luonnon virkistyskäytölle tai muulle yleiselle tai yksityiselle edulle.

Vesikulkuneuvon käyttäjän on osallistuttava kykynsä mukaan muualla laissa edellytettyihin pelastustoimenpiteisiin sekä muutoinkin niihin toimiin, joihin onnettomuus- tai vaaratilanne antaa aihetta.

Meripelastusseura pitää pykälää ja sen muotoilua erittäin hyvänä korostamaan vesilläliikkujien yleistä huolellisuus- ja varovaisuusvelvoitetta sekä varautumista tarvittaessa myös pelastustoimiin, jos tilanne tätä edellyttää.

6 § Vesikulkuneuvon kuljettajaa, päällikköä ja luovuttajaa koskevat yleiset vaatimukset

Vesikulkuneuvoa saa kuljettaa, ohjailla tai hallita vain henkilö, jolla on olosuhteisiin nähden tarvittava ikä, kyky ja taito vesikulkuneuvon hallitsemiseksi. Rekisteröitävää moottorikäyttöistä vesikulkuneuvoa saa ohjailla tai hallita vain henkilö, joka on täyttänyt 15 vuotta.

Jollei merilain 6 luvusta muuta johdu, vesikulkuneuvon kulusta ja turvallisuudesta vastaa sen päällikkö. Päällikkö on henkilö, joka tosiasiallisesti ohjailee tai hallitsee vesikulkuneuvoa. Jos on epäselvää, kuka on päällikkö, päällikön vastuu on viime sijassa liikenneasioiden rekisteriin merkityllä vesikulkuneuvon omistajalla tai haltijalla, joka tosiasiassa on voinut ohjailla tai hallita vesikulkuneuvoa.

Vesikulkuneuvoa ei saa luovuttaa sellaisen henkilön kuljetettavaksi, ohjailtavaksi tai hallittavaksi eikä vuokrata sellaiselle henkilölle, jolla ei ole siihen 1 momentissa edellytettyä ikää, kykyä ja taitoa.

Kuljetettavaksi, ohjailtavaksi tai hallittavaksi luovutetun tai vuokratun vesikulkuneuvon luovuttajan on huolehdittava siitä, että vesikulkuneuvo on luovutushetkellä kyseiselle vesialueelle ja siihen liittyviin olosuhteisiin nähden rakenteeltaan, kunnoltaan ja muilta ominaisuuksiltaan siten turvallinen siten kuin 107 §:ssä säädetään ja että vesikulkuneuvon vastaanottajalle on annettu riittävä opastus sen turvalliseen käyttöön.

Meripelastusseura pitää pykälää ja sen nykyistä muotoilua hyvänä, joka ottaa huomioon hyvin lausuntokierroksella esiin tulleet täsmentämistarpeet. Lisäksi Meripelastusseura pitää erityisen tärkeänä korostaa tässä yhteydessä riittävän perehdytyksen merkitystä turvallisuuden varmistamisessa.

7§ Päällikön yleinen vastuu

Vesikulkuneuvon päällikön on huolehdittava siitä, että:
1) vesikulkuneuvo on aiottuun matkaan ja olosuhteisiin nähden rakenteeltaan, kunnoltaan ja muilta ominaisuuksiltaan siten turvallinen kuin 107 §:ssä säädetään;
2) vesikulkuneuvossa olevia henkilöitä on ohjeistettu riittävällä tavalla turvallisesta vesikulkuneuvossa toimimisesta;
3) vesikulkuneuvossa on tarvittavat,108 §:ssä ja sen nojalla säädetyt varusteet, ne ovat kunnossa ja helposti saatavilla;
4) vesikulkuneuvossa on käytettävissä asianmukaisia merikarttoja ja merenkulkujulkaisuja, jos aiottu matka edellyttää reittisuunnittelua matkan pituuden tai muun vastaavan syyn tai olosuhteen johdosta;
5) 108 §:ssä tarkoitetussa vesikulkuneuvossa olevilla henkilöillä on saman pykälän 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut kelluntavälineet puettuina sään, aallokon, vesikulkuneuvon kunnon tai muiden olosuhteiden niin edellyttäessä; ja
6) vesikulkuneuvossa on 41 §:ssä ja117 ja 119 §:ssä tarkoitetut tarvittavat asiakirjat.

Meripelastusseura pitää pykälää ja sen muotoilua pääosin hyvänä, ja toteaa, että veneen päälliköllä on aina jakamaton vastuu matkustajistaan. Päällikkö vastaa luonnollisesti muun muassa siitä, että vesikulkuneuvo on aiottuun matkaan nähden turvallinen, siinä on laissa mainitut varusteet ja matkustajia on ohjeistettu. Näin ollen maininta päällikön vastuusta siitä, että kelluntavälineet ovat puettuina vesikulkuneuvossa olevilla henkilöillä on tärkeä.

Meripelastusseura ja SUH näkevät kuitenkin ongelmallisena pykälän kohdan 5, jonka mukaan vesikulkuneuvon päällikön on huolehdittava siitä, että vesikulkuneuvossa olevilla henkilöillä on hyväksytty pelastusliivi, kelluntapukine tai pelastuspuku puettuna ainoastaan sään, aallokon, vesikulkuneuvon kunnon tai muiden olosuhteiden niin edellyttäessä.

Meripelastusseuran ja SUHin näkemyksen mukaan vaatimus pelastusliivien tai muiden hyväksyttyjen kelluntavälineiden käyttämisestä olosuhteiden niin vaatiessa ei ole riittävä, vaan käytön tulisi olla pakollista aina vesikulkuneuvolla liikuttaessa.

Meripelastusseura ja SUH esittävätkin, että pelastusliivien ja kelluntapukineiden käyttöä koskevaa sääntelyä tiukennettaisiin niin, että kaikissa huvi- ja vuokraveneissä sekä vesiskoottereissa tulee aina niiden kulussa ollessa käyttää hyväksyttyä pelastusliiviä tai kelluntapukinetta päälle puettuna katettujen veneiden sisätiloja lukuun ottamatta.

12 § Turvallinen kulku ja nopeus

Vesikulkuneuvossa on kulussa ollessa oltava asianmukainen näkö- ja kuulotähystys.
Vesikulkuneuvoa on ohjailtava voimassa olevaa nopeusrajoitusta noudattaen ja olosuhteisiin nähden oikein valitulla nopeudella yhteentörmäämisen ja ympäristölle aiheutuvan vahingon välttämiseksi.

Meripelastusseura pitää pykälää ja sen muotoilua erittäin hyvänä, ja toteaa, että asianmukainen näkö- ja kuulotähystys sekä oikea tilannenopeus ovat keskeisiä vaaratilanteiden välttämiseksi ja yhteentörmäämisen ehkäisemiseksi. Valtaosa läheltä piti tilanteista ja vesiliikenneonnettomuuksista olisi vältettävissä oikealla tähystyksellä ja riittävällä ennakoinnilla.

13 § Yhteentörmäämisen vaara ja sen välttäminen

Vesikulkuneuvon päällikön on arvioitava ja estettävä yhteentörmäämisen vaara ja tehtävä kaikki toimenpiteet yhteentörmäämisen välttämiseksi hyvissä ajoin ja turvallisesti.

Meripelastusseura pitää pykälää ja sen muotoilua erittäin hyvänä, ja toteaa sen korostavan erinomaisella tavalla päällikön vastuuta jatkuvasti ennakoida ja arvioida yhteentörmäämisen vaaraa sekä vastuuta tehdä kaikkensa yhteentörmäämisen ehkäisemiseksi riittävän hyvissä ajoin ja turvallisesti.

107 § Vesikulkuneuvon rakenne, varusteet ja kunto

Vesikulkuneuvon on oltava rakenteeltaan, varusteiltaan, kunnoltaan ja muilta ominaisuuksiltaan turvallinen niillä kulkuvesillä, joilla sitä käytetään.

Vesikulkuneuvon on lisäksi oltava sellainen, ettei sen käytöstä aiheudu merkittävää tai tarpeetonta haittaa tai häiriötä luonnolle tai muulle ympäristölle, kalastukselle, yleiselle luonnon virkistyskäytölle tai muulle yleiselle tai yksityiselle edulle.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä vuokraveneiden ja vuokralle tarjottavien vesikulkuneuvojen rakenteesta ja ominaisuuksista sekä vuokraveneissä ja vuokralle tarjottavissa vesikulkuneuvoissa vaadittavista laitteista, varusteista ja tarvikkeista ja niiden ominaisuuksista, rakenteesta, laadusta, määrästä, kunnosta ja käytöstä.

Meripelastusseura pitää pykälää ja sen muotoilua erittäin hyvänä. Vesikulkuneuvon on oltava rakenteeltaan, varusteiltaan, kunnoltaan ja muilta ominaisuuksiltaan turvallinen niillä kulkuvesillä, joilla sitä käytetään.

108 § Vesikulkuneuvon varusteet

Liikkeellä olevassa moottorilla tai rungoltaan yli viiden metrin pituisessa purjeella varustetussa vesikulkuneuvossa on oltava seuraavat käyttökuntoiset varusteet:
1) hyväksytty pelastusliivi, kelluntapukine tai pelastuspuku kullekin vesikulkuneuvossa olevalle henkilölle; pelastusliivin, kelluntapukineen ja pelastuspuvun on kokoluokaltaan ja kantavuudeltaan vastattava henkilön kokoa ja painoa;
2) tyhjennyspumppu tai muu väline veden poistamiseen;
3) airot tai mela taikka ankkuri köysineen; välineen on oltava asianmukainen vesikulkuneuvon kokoon ja ominaisuuksiin nähden;
4) asianmukaisesti vuoden välein tarkastettu käsisammutin, jos vesikulkuneuvossa on liekillä toimiva polttolaite, sisä- tai sisäperämoottori tai yli 25 kilowatin perämoottori paitsi, jos kyseessä on vesiskootteri.

Vesikulkuneuvossa on oltava meriteiden sääntöjen osan D mukaiset merkinantolaitteet. Valoista ja nestekaasulaitteista säädetään erikseen. Liikenne- ja viestintävirasto voi hyväksyä vesikulkuneuvoissa käytettävät merkkilyhdyt.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia teknisiä määräyksiä vesikulkuneuvojen ja niiden moottoreiden sekä varusteiden ja tarvikkeiden ominaisuuksista, rakenteesta, laadusta, määrästä, kunnosta ja käytöstä.

Meripelastusseura pitää tärkeänä, että soveltamisalaan kuuluvien vesikulkuneuvojen varusteet määritellään laissa. Erityisen tärkeää tässä pykälässä on valitun kelluntavälineen tai muun varusteen asianmukaisen koon edellyttäminen sekä vaatimus meriteiden sääntöjen osan D mukaisten merkinantovälineiden pitämisestä mukana vesikulkuneuvossa.

Ponsi kansallisen vesiturvallisuusohjelman perustamiseksi

Vesillä liikkujien turvallisuuteen voidaan vaikuttaa sekä normiohjauksella että järjestelmällisellä ja pitkäjänteisellä turvallisuuskasvatuksella ja vesiturvallisuuskampanjoinnilla. Venealan yhdistysten katsastus- ja koulutustoiminnalla sekä näihin liittyvällä itsesääntelyllä ja omavalvonnalla on myös merkittävä vaikutus järjestäytyneiden veneilijöiden turvallisuuden lisäämisessä. Valtaosa veneilijöistä jää kuitenkin tämän toiminnan tavoittamattomiin. SUH ja Meripelastusseura eivät kuitenkaan usko, että pakollisen veneilyajokortin tai viralisen katsastuksen vaatiminen olisivat oikea tapa lisätä vesiturvallisuutta, vaan ensisijaisesti tulisi ohjata resursseja vakiintuneiden vesiturvallisuustyötä tekevien järjestöjen koulutus- ja valistustyöhön sekä näin vaikuttaa vesillä liikkujien asenteisiin ja käyttäytymiseen vesillä.

Suomessa hukkumiskuolemien, mukaan lukien vesiliikenteessä tapaturmaisesti hukkuneet, vähentämiselle ei ole asetettu virallisia kansallisia tavoitteita, toisin kuin esimerkiksi tieliikennekuolemien vähentämiselle. Ennaltaehkäisevä vesiturvallisuustyö on melko hajanaista ja sitä toteutetaan sekä järjestöjen että viranomaisten toimesta ilman kansallista kokoavaa ohjelmaa. Laajamittaiselta ja järjestelmälliseltä vesiturvallisuutta edistävältä kampanjatoiminnalta puuttuu myös pysyvä rahoitus.

Oikein kohdennettujen ennaltaehkäisevien toimenpiteiden ja valistustyön oikeiden kohderyhmien valitsemiseksi tarvitaan nykyistä huomattavasti enemmän tutkittua tietoa, jota on tällä hetkellä hyvin vähän. Esimerkiksi hukkumiskuolemien alueellista jakautumista suhteessa asukaslukuun tarkasteltaessa näyttää siltä, että alueellisesti määrissä on suuria eroja. Maailman terveysjärjestö WHO julkaisi vuonna 2014 maailmanlaajuisen raportin hukkumisista. Yksi raportin suosituksista oli, että kunkin maan tulisi valmistella kansallinen vesiturvallisuusohjelma tai -strategian hukkumiskuolemien ennaltaehkäisemiseksi. Tällä hetkellä useissa maissa onkin käynnissä kansallisen vesiturvallisuusohjelman valmistelutyö.

SUH ja Meripelastusseura esittävätkin, että vesiliikennelain uudistuksen myötä myös Suomessa selvitetään kansallisen vesiturvallisuusohjelman perustamisen edellytykset, jotta näin voitaisiin turvata vesiturvallisuustyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytykset, varmistaa järjestöjen ja viranomaisten yhteistoiminnalle pysyvät rakenteet sekä kehittää tietoon perustuvaa ennaltaehkäisevää vesiturvallisuustyötä.

SUOMEN MERIPELASTUSSEURA RY

Jori Nordstrom
tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu

Jori Nordström
Valmiuspäällikkö, merikapteeni